

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KOSMİK AGENTLİYİ - AZƏRKOSMOS

İLLİK HESABAT 2023

Mündəricat

- Azərbaycanın kosmik strategiyası

- Haqqımızda

Azərbaycanın qlobalda milli brendi: Azərkosmos
Rəhbərlik və işçi heyəti
Baxış, Missiya və Deyərlər
Azərkosmos rəqəmlərdə

- Maliyyə göstəricilərimiz

- Qlobal kosmik mənzərə

- Xidmətlərimiz

Telekommunikasiya
Peyk interneti
Yerin məsafədən müşahidəsi xidmətləri
Bakı Teleportu

- Beynəlxalq Astronavtika Konqresi

- Beynəlxalq əməkdaşlıq

- Kosmik fəaliyyət haqqında qanun

- Kosmik ekosistem

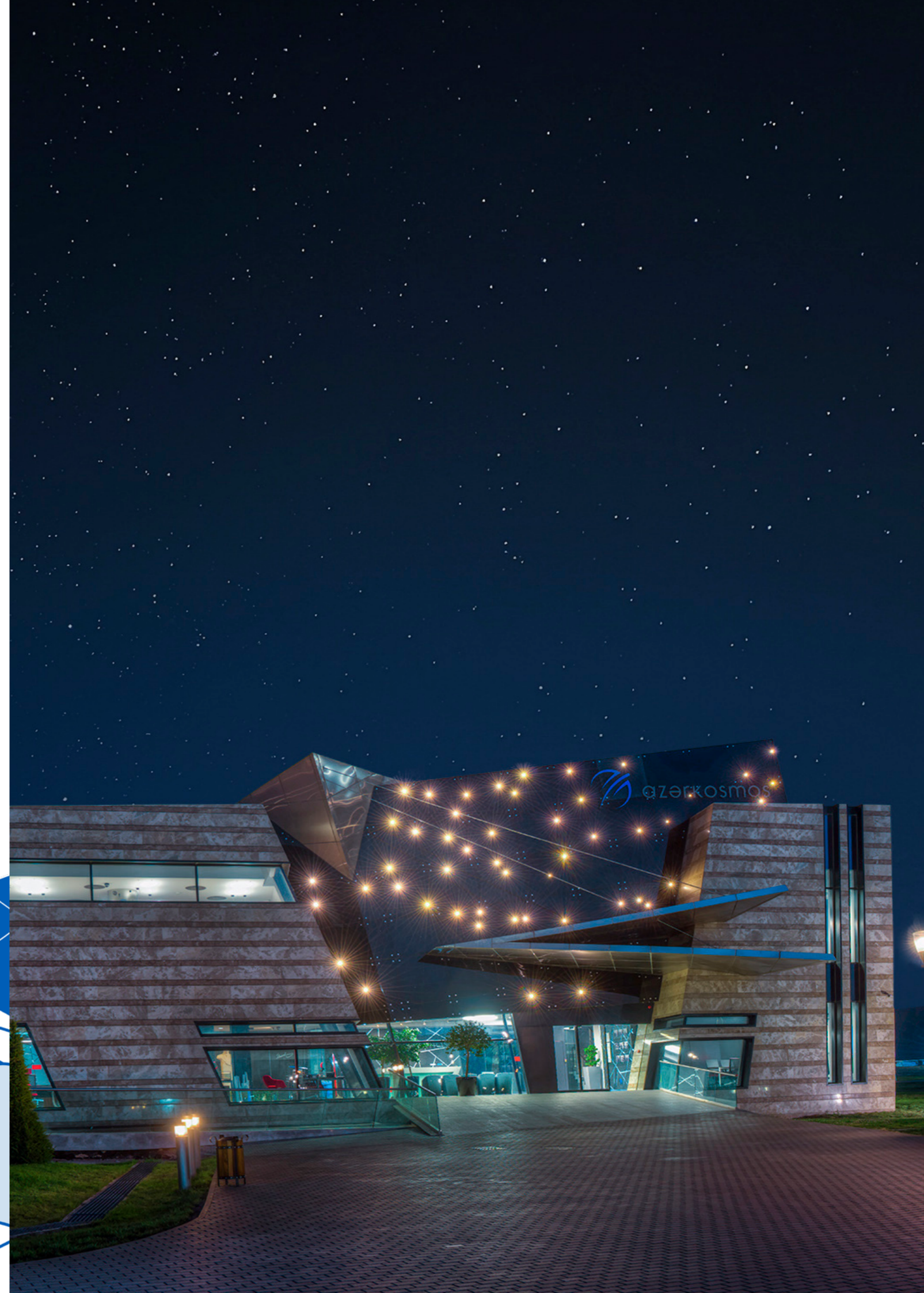
Maarifləndirici fəaliyyət
İnsan kapitalının inkişafı
Elm və tədqiqat

- Azərkosmos qlobal medianın gözündə

- Gələcək fəaliyyətin prioritetləri

Yeni peyk layihələri
Dayanıqlı inkişaf

- Yekun

Azərbaycanın Kosmik Strategiyası

“Bizim peyklər və gələcəkdə həyata keçiriləcək layihələr sayəsində kosmik sənayenin inkişafı ilə bağlı artıq müəyyən təcrübəmiz var.”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, “Qarabağ: 30 ildən sonra evə dönüş. Nailiyyətlər və çətinliklər” Forumu, 6 dekabr 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasında 2024 - 2030-cu illər üzrə kosmik sahənin inkişaf perspektivlərini və kosmik proqramın hədəf, məqsəd və prioritet istiqamətlərini müəyyən

etmək məqsədilə **Azərbaycanın Kosmik Strategiyası** hazırlanıb. Kosmik Strategiya layihəsindəki əsas hədəf 2030-cu ilədək Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafını

dəstəkləyən dayanıqlı kosmik proqramın həyata keçirilməsidir. Kosmik strategiyanın əsas prioritet istiqamətləri arasında **aşağıdakı fəaliyyətlər yer alır:**

1

Mövcud peyk xidmətlərinin dayanıqlığının təmin edilməsi

3

Azərbaycan Respublikasının maraqlarının və təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dəstək verilməsi

2

Kosmik sahə üzrə yerli istehsal potensialının formalaşdırılması, iş yerləri və məşğulluq imkanlarının yaradılması

4

Kosmik sahədə elmi tədqiqatların genişləndirilməsi və insan kapitalının inkişafı

5

Kosmik sahədə startapların, innovativ kiçik və orta biznesin dəstəklənməsi

Kosmik Strategiya layihəsində çox yüksək ayırdetməli peyk qruplaşmasının orbitə buraxılması, istismar dövrünü bitirməkdə olan peykin yenisi ilə əvəzlənməsi üzrə hədəflər yer alır. Kosmik Strategiya layihəsindəki hədəflərə nail olmaq üçün kosmik sahədə iqtisadi artım və dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi, elmi tədqiqatlara və innovasiyaların tətbiqinə əsaslanan kosmik

ekosistemin formalaşdırılması və sülh və rifah naminə kosmik layihələr həyata keçirməklə dövlətin maraqlarının qorunması kimi məqsədlər qarşıya qoyulmuşdur. Kosmik Strategiya sayəsində ölkədə kosmik sahənin növbəti mərhələsinin inkişafına təkan verəcək, yaranacaq imkanlardan dövlət orqanları, özəl şirkətlər, tədqiqat müəssisələri və digər maraqlı tərəflərin istifadəsi

genişlənəcək, ən əsası yeni nəsil insan kapitalının yetişməsinə töhfə verəcəkdir. Bu il Azərkosmosun elm və təhsilin san kapitalının inkişafı sahəsində töhfələrini daha sistemli şəkildə həyata keçirmək üçün Kosmik Akademiyanın qurulmasına başlayırıq. Akademiya yeni kosmik nəsil gənclərin yetişməsi üçün imkanlar yaradacaq.

Haqqımızda

Azərbaycanın qlobalda milli brendi: Azərkosmos

Azərbaycan Respublikasının Kosmik Agentliyi – Azərkosmos ölkəmizdə kosmik fəaliyyəti həyata keçirən və qlobalda Azərbaycanın milli brendi olaraq dinamik inkişaf edən dünya kosmik segmentinin aktiv oyunçularındandır. Azərkosmos 2010-cu ildə fəaliyyətə başlayıb. Avropa, Afrika, Yaxın Şərq və Mərkəzi Asiya regionlarındakı 200-dən çox tərəfdaşına telekommunikasiya, Yerin müşahidəsi üzrə peyk xidmətləri və həlləri, o cümlədən kosmos sahəsində özünün intellektual məhsullarını təqdim edir. Qlobal miqyasda telekommunikasiya

xidmətlərinin coğrafiyasını genişləndirmək, insan kapitalının inkişafına töhfə vermək, regional kosmik mərkəz olaraq xidmətlərini artırmaq və Azərbaycanda kosmik sənayenin inkişafını irəliyə aparmaq Azərkosmosun fəaliyyətinin prioritet istiqamətləridir. Ölkəmizin adının qlobal kosmik məkanda daha da gücləndirən bir uğuru 2023-cü ildə ölkəmizin kosmosda özünün məkani, yeni kosmik mövqeyinin olması oldu. Azerspace-1 peykinin orbitə çıxarıldığı 46 dərəcə Şərq uzunluğu mövqeyi artıq Malayziyaya deyil, Azərbaycana

məxsus orbital mövqedir. Qeyd etmək yerinə düşərdiki olduqca yüksək rəqabət olan kosmosda dünyanın cəmi 48 ölkəsinin rəsmi geostasionar orbital mövqeyi var. 46° ş.u. mövqeyi Azərbaycanın geostasionar kəmərdə koordinasiya üsulu əldə etdiyi ilk və yeganə orbital mövqedir. Bu da Azərbaycanın gələcəkdə telekommunikasiya peyklərini heç bir dövlətdən asılı olmadan özünəməxsus orbital mövqedə, yeni 46° ş.u. yerləşdirməsinə imkan verir.

Azərkosmosun İdarə Heyəti

Saməddin Əsədov
İdarə Heyətinin sədri

Dunay Bədirxanov
İdarə Heyətinin sədrinin müavini

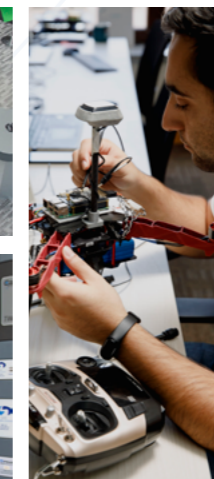
Fuad Aslanov
İdarə Heyətinin sədrinin müavini

Əməkdaşlarımız

Azərkosmosun işçi heyətinin sayı 200-dən çoxdur. Azərkosmosun əməkdaşları Azərbaycanın, eləcə də xarici ölkələrin qabaqcıl ali məktəblərinin məzunları, gənc və peşəkar yerli mütəxəssislərdir. Əməkdaşların 30%-i bakalavr və ya magistratura təhsilini Türkiyə, Rusiya, Macarıstan, İngiltərə, Fransa, ABŞ və İtaliya kimi ölkələrdə alıblar. Azərkosmos qadınların kosmik cəmiyyətə

inteqrasiya etməsi üçün gender bərabərliyinə xüsusi diqqət ayırır. İşçi heyətin 35%-i qadınlardır. İşçi heyətinin davamlı olaraq beynəlxalq səviyyədə ekspertlər tərəfindən təlimləndirilməsi proqramı həyata keçirilir. Azərkosmosun əməkdaşları qazanmış olduqları bilik və təcrübəni kosmos sahəsində inkişaf etməkdə olan ölkələrə təqdim edir. Artıq bir neçə ildir ki

Azərkosmos istedadlı kadrların müəyyən edilməsi, inkişafı və saxlanması məqsədilə strukturlu yanaşma tətbiq edir. Buraya daxili mentorluq proqramı və işçilərin inkişafı ilə bağlı "İşçilərin Fərdi inkişaf planı" prosedurunun tətbiqi, və həmçinin rəhbər və işçi heyətinə müvafiq təlimlər verilməsi daxildir.

Missiya, Baxış və Dəyərlər

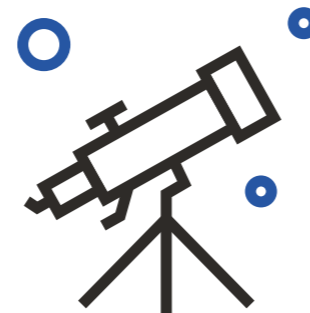
Missiya

Agentliyimizin missiyasını daim əsas tutaraq biz kosmik fəaliyyət sahəsində sülh və rifah naminə qabaqcıl texnoloji həllər yaratmağı və davamlı inkişaf etməyi hər zaman ön pillədə saxlayırıq.

Baxış

Baxışımız - Azərbaycanı dünya kosmik sahəsinin aparıcı qüvvələrindən birinə çevirməkdir.

Dəyərlər

Korporativ dəyərlərimiz fəaliyyətimizin əsasında duran əsas prinsiplərdir. Ölkənin qabaqcıl qurumu olaraq Fəaliyyətimizi Strateji İnkişaf Planı əsasında qurur, korporativ idarəetmənin ən son yeniliklərini tətbiq edirik.

Dəyərlər sadəcə qaydalar toplusu deyil, təcrübədə istifadə edilə bildiyimiz alətlərdir. Korporativ dəyərlərimiz çalışqanlıq, əməkdaşlıq, dürüstlük, yeniliyə açıqlıq və çeviklikdir.

 Çalışqanlıq

 Dürüstlük

 Çeviklik

 Əməkdaşlıq

 Yeniliyə açıqlıq

2023-cü ilin kosmik təşəbbüsləri

IAC 2023 Baku

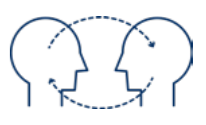
Azersky - 2
proqramı

Kosmik qanun

Azərbaycanın
Kosmik mövqeyi

Kosmik biliklərin
ixracı

Maliyyə göstəricilərimiz

Azərkosmos Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peyki Azerspace-1 peykinin orbitə buraxılması ilə peyk xidmətlərinin kommersiya fəaliyyətinə başladığı 10 il ərzində 590 milyon manat gəlir əldə edib. 2023-cü ildə 45-dən ölkənin 200-ə yaxın şirkətinə telekommunikasiya, optik peyk və teleport xidmətlərimiz təqdim olunub. Bu xidmətlər sayəsində 48 milyon manat həcmində gəlir əldə edilib. Xidmətlər üzrə gəlirlilik baxımından böyük pay sahibinə malik ölkələr arasında Birləşmiş Krallıq, Lüksemburq, BƏƏ, Almaniya, Nigeriya və Pakistan

ilk pillədədir. Telekommunikasiya peyklərin resurslarının istifadə dərəcəsi beynəlxalq trendlərə uyğun olaraq, demək olar ki 80%-dir. 2023-cü maliyyə ili ərzində Azərkosmos üçün ən vacib məqamlardan biri də uzunmüddətli dövrdə peyk layihələri ilə bağlı xarici valyutada götürülmüş kredit öhdəliklərinin tam ödənilməsidir. Azərkosmos "BNP Paribas" bankı qarşısında olan kredit öhdəliklərini yekunlaşdırdı. Belə ki, "Azerspace-1" peykinin istehsalı üçün ABŞ-ın "Orbital Sciences" (indiki Northrop Grumman Innovation Systems

şirkəti) korporasiyasına ödənişlərin maliyyələşdirilməsi məqsədilə ABŞ-ın İxrac-İdxal Bankı ilə əməkdaşlıq nəticəsində 2011-ci ildə kredit sazişi imzalanıb və ümumi məbləği 116.6 milyon ABŞ dolları olan kredit əldə edilib. 2013-2022-ci illər ərzində kredit ödənişləri heç bir gecikmə olmadan vaxtılı-vaxtında icra olunub. 2023-cü ildə kredit sazişi üzrə öhdəliklər tamamilə bağlanmışdır. Bu da öz növbəsində Agentliyin uzunmüddətli öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində kifayət qədər dayanıqlı olduğunun göstəricisidir.

2013-cü ildən etibarən xidmətlərdən əldə olunmuş ümumi gəlir 590 milyon manat təşkil edir.

200

TV və Radio
kanallar

204

Yerli və
beynəlxalq
tərəfdaş

45+

Xidmət göstərilən
ölkənin sayı

20+ milyon

İstifadəçi

80%

Peyk resurslarının
istifadəsi

90%

İxracdan
formalaşan gəlir

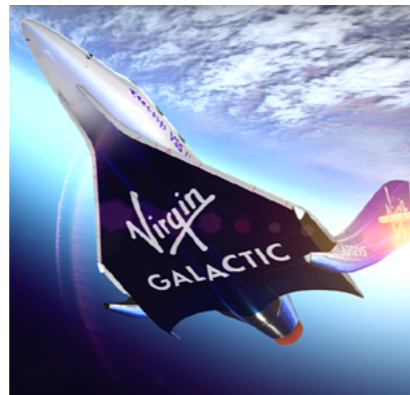
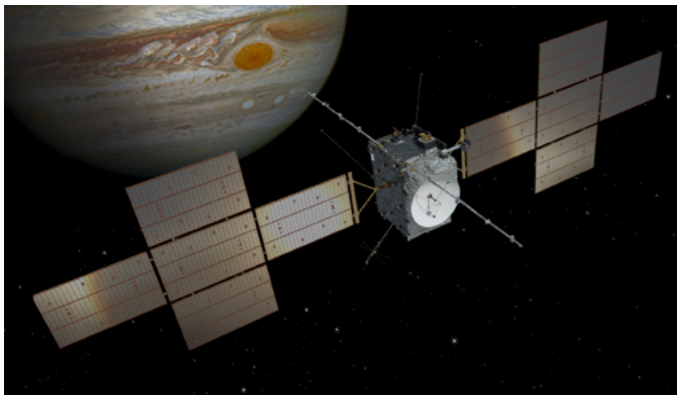
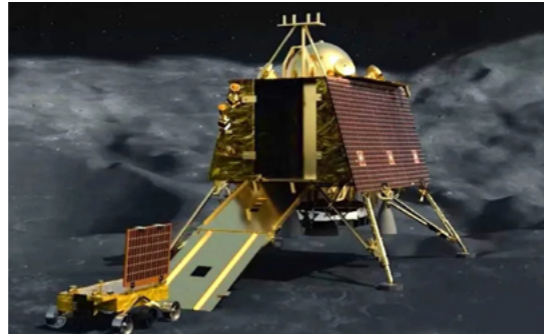

Qlobal Kosmik Mənzərə

Kosmos sahəsində 2023-cü il transformativ il olaraq tarixə keçdi. Texnologiyada irəliləyişlər və yeni oyunçuların meydana çıxması ilə kosmik tədqiqatların ümumi mənzərəsi dəyişildi. Kosmosun tədqiqinə təkən vermək üçün dövlət qurumları büdcələr ayırdı və iddialı layihələr ortaya qoydular. Ayın tədqiqi və Mars missiyaları kimi təşəbbüslər ön planda oldu. "SpaceX" şirkətinə məxsus tarixin ən güclü raketini "Starship"-in kosmosa uçuş cəhdləri, Hindistanın "Çandrayaan-3" kosmik aparatının Aya enməsi, NASA-nın Artemis II missiyası üzrə Ay ətrafında dövr edəcək astronautların seçilməsi, "Virgin Galactic"-in ilk turistlərini kosmosa göndərməsi, Avropa Kosmik Agentliyinin ilk dəfə "Jupiter Icy Moons Explorer" (JUICE) adlı kosmik aparatını Yupiterə göndərməsi kimi hadisələri misal çəkmək olar.

2023-cü il raket buraxılışı üçün daha bir rekord il oldu. Ötən illərdən daha çox 2023-cü il ərzində 207 uğurlu orbital buraxılış qeydə alındı. Eyni zamanda kosmosda ən çox insan üçün rekord ili oldu. 108 buraxılışla ABŞ Sovet ittifaqının 1982-ci ildən bəri əldə etdiyi ən çox buraxılış rekordunu qırdı. "SpaceX" orbitə 1 milyon kq yük göndərdi və 2023-cü ildə bütün orbital raketlərin uçuşunun təxminən yarısı "SpaceX"-ə məxsus olub. 2023-cü ildə raket yanacağı sahəsində də ilk raket oldu. Çinin "Zhunqwe-2" raketini orbitə çıxan ilk metan yanacağı raket oldu. Çinin "Space Pioneer" şirkəti tam maye yanacağı işləyən raketdən istifadə edərək kosmosa çatan ilk özəl şirkət oldu. Bir neçə ölkə - İrlandiya, Cibuti, Albaniya, Oman və Vatikan özlərinin ilk peyklərini orbitə buraxmaq qərarı verdi. Sürətlə inkişaf edən kommersiya

sektoru 2023-də əhəmiyyətli artım və məhsuldarlıq ili yaşadı. Qlobal kosmik konsaltinq və bazar araşdırmalarına görə, dünyada kosmik bazar keçən il təxminən 8% artaraq 518 milyard dollardan çox olub və 2030-cu ilə qədər orta artım 8.9% ilə getsə bu rəqəm 1 trilyon dollardan çox olacaq deyə proqnozlaşdırılır. 2023-cü il kosmik bazarda ümumi artımla yadda qalsa da, paralel olaraq qlobalda peyk xidmətləri bazarında rəqabətin güclənməsi, həmçinin, peyk xidmətlərinin qiymətinin aşağı düşməsi əksər kosmik sahənin oyunçularının gəlirlərinin azalması, hətta iri peyk operatorlarının birləşməsinə gətirib çıxarmışdır. Peyk əsaslı internet xidməti olan Starlink-in tətbiqi də bazarda dinamika və rəqabətə təsir etdi. Nəticə etibarilə peyk xidmətlərində qiymətlərin düşməsi peyk operatorlarını daha kiçik ölçülü, aşağı büdcəli peyklər buraxmağa vadar edir.

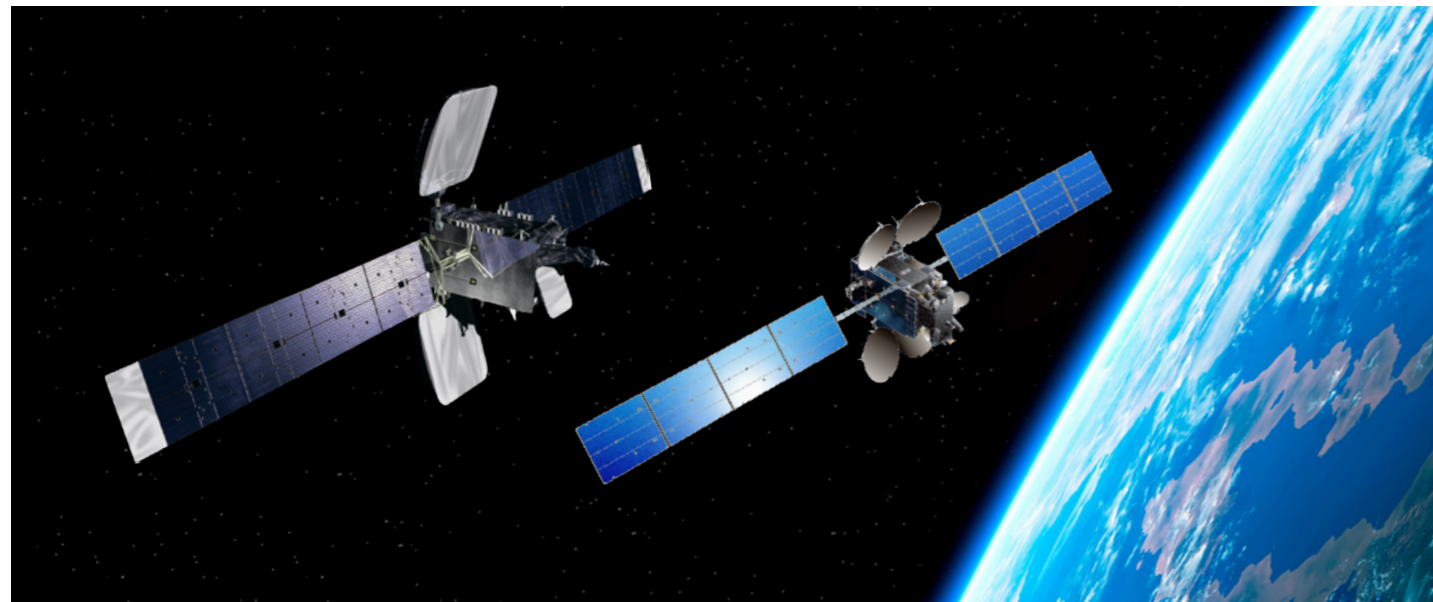
Telekommunikasiya

2023-ci il bir neçə əhəmiyyətli hadisələrlə yadda qaldı. Bunların arasında xüsusi və mühüm olan Azərbaycan Respublikasının ilk peykinin orbitə buraxılışının 10 illiyi oldu. Azerspace-1 telekommunikasiya peyki orbitə 2013-cü il 8 fevral tarixində, Fransız Qvianasında (Cənubi Amerika) yerləşən Kuru kosmodromundan Ariane-5 daşıyıcı raketini ilə buraxılmışdır. Bu əlamətdar hadisə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sahələrinin, xüsusilə kosmik sənayenin davamlı inkişafına təkan verib, Azərbaycanın kosmik sahədə adının yüksəlməsinə və kosmik ölkəyə çevrilməsinə imkan yaradıb.

Telekommunikasiya peyklərimizin imkanları ilə 2023-cü ildə Azerkosmos Kenyanın "Commsat", İsrailin "SpaceCom", qlobal peyk operatoru "Intelsat" şirkətləri ilə uzunmüddətli kommersiya müqavilələri imzalayıb. Azerkosmos təkcə öz peyklərinin resurslarının satışı ilə deyil, digər ölkələrə məxsus peyklərin xidmətlərinin satışını etməklə də yeni gəlir mənbələri əldə

edir. Azerkosmos artıq təkrar satış (Reselling) biznes modelini inkişaf etdirmişdir. İsrailin, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin və Rusiyanın operatorlarının peyk tutumlarını üçüncü tərəf şirkətlərə satışı həyata keçirilib. Telekommunikasiya peyklərimizin nüfuzu və etibarlılığı sayəsində Afrikanın strateji dövlət qurumları, Türkiyədə müdafiə sahəsində xüsusi çəkisi olan texnoloji şirkətləri ilə əməkdaşlıqlar qurulmuşdur. Pakistan bazarında Azerkosmosun telekommunikasiya xidmət həcmi iki dəfə artıb. Yeni biznes xətləri üzrə layihələr birbaşa Azerkosmosun gəlirlərinin artmasına gətirib çıxarmışdır. Azerkosmos və Türkiyənin peyk rabitə operatoru "Türksat" arasında müqavilə imzalandı. Əməkdaşlıq sayəsində "Türksat" Azerspace-2 telekommunikasiya peykinin tutumundan Afrika bölgəsində data-internet layihələrində istifadə edəcək. Qlobal peyk operatoru "Intelsat" şirkəti 17 ölkəsi və 430 milyondan çox əhalisi olan Qərbi Afrika regionunda "Azerspace-2"

peykinin resursları vasitəsilə müştərilərə mobil şəbəkələr üzrə xidmətlər təqdim edir. Xatırlatmaq yerinə düşərdi ki, "Azerspace-2" peykinin əhatə dairəsi Afrikanın əlçatmaz ərazilərində belə mobil şəbəkə və telekommunikasiya xidmətləri üçün olduqca əlverişlidir. Daha öncə biznes profilimizdə tətbiq olunmayan "Multi Beam" xidmətinin, yeni dənizdə rabitənin bir gəmidən digər gəmilərə ötürülməsi xidmətlərinin satışına başlamışdır. "CasNav" layihəsi adı altında həyata keçirilən bu xidməti biz İsrail (SpaceCom), Rusiya (Gazprom) peykləri və Almaniyanın "Luxlink" teleportu ilə Ərəb/Fars körfəzi ölkələri üçün dənizdə rabitə xidmətlərini həyata keçirdik. Azerkosmosun çevik müştəri xidməti sayəsində il-ildən müştəri məmnuniyyətinin səviyyəsi artmaqdadır. Azerkosmos tərəfindən mütəmadi olaraq illik və yarımillik keçirilən müştəri sorğularının nəticəsi 2023-cü ildə 97% olub.

Peyk interneti

2023-cü ildə Azərkosmosun uğurlu biznes portfoliosuna ABŞ-nin "SpaceX" şirkəti (Space Exploration Technologies Corporation) ilə əməkdaşlıq müqaviləsi də daxil oldu. Bu əməkdaşlıq sayəsində Azərkosmos "SpaceX" şirkətinin "Starlink" genişzolaqlı peyk internet xidmətinin Azərbaycanda təqdim edilməsi üzrə yeganə rəsmi tərəfdaşı olmuşdur.

Azərkosmos tərəfindən ölkəmizdə artıq uğurla sınaqdan keçirilən "Starlink" istifadəçi terminallarının mərhələli şəkildə gələcək illərdə istifadəsi nəzərdə tutulmuşdur.

Türkiyənin peyk rabitə operatoru "Türksat" öz müştərilərinə Azərkosmosun peyk internet platforması olan "Azconnexus" üzərindən xidmətlər verməyə başlayıb.

SPACE X

azercosmos

Azconnexus Laçında

Peyk interneti xidmətləri üzrə Azərkosmos özünün "Azconnexus" platforması üzərindən Laçında internet xidmətlərini vermək məqsədilə Ka diapazonlu anten quraşdırmışdır. Məqsəd dağlıq relyefə malik olan Laçın rayonu ərazisində "Azconnexus" peyk interneti sayəsində müasir rəqəmsal xidmətlərə əlçatanlığı təmin etməkdir.

Laçın şəhəri

Yerin məsafədən müşahidəsi xidmətləri

Azərbaycanın Coğrafi İnformasiya Sistemləri mərkəzi 2023-cü ildə peyk xidmətlərini rəqəmsallaşdırmaq və peyk həllərindən istifadəni artırmaqla 100-dən çox layihə həyata keçirmişdir. Həmin layihələr arasında ölkəmizin “Böyük Qayıdış” Dövlət Proqramı çərçivəsində kənd təsərrüfatı, ekologiya, ətraf mühit üzrə 30-a yaxın layihə də yer alır.

Kosmik texnologiyaların daha bir üstünlüyü də ondadır ki, Yer səthindən yüzrlə kilometr yüksəklikdə uçan peyklar, böyük, əlçatmaz ərazilərin effektiv qiymətləndirilməsi üçün maddi xərclər və resurs baxımından çox optimaldır, həm də operativlik təmin edilir. Azərbaycan da kosmik resurslardan maksimum səviyyədə istifadə edərək iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə istiqamətində layihələr həyata keçirir. İqlim dəyişikliyi planetar miqyasda baş verdiyi üçün, onunla mübarizədə məhz kosmos əsas vasitələrdən biridir. Biz əslində kosmosdan iqlimimiz haqqında çox şey öyrənməyə bilirik. Kosmik texnologiyalar bizə böyük mənzərə, iqlim dəyişikliyinə necə uyğunlaşa biləcəyimiz haqqında fikir yürütməyə imkan verir. Artıq üç ildir ki hər il “Qlobal iqlim dəyişikliklərinin Azərbaycan Respublikasına təsirlərinin qiymətləndirilməsi üzrə hesabat” hazırlayırıq. Təkcə 2023-cü ildə il iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı 17 layihə həyata keçirilib.

Kosmik sənayedə 2023-cü il kifayət qədər kompleks olaraq yadda qaldı. Beləki, “SpaceX” şirkətinin “Starship”

raketinin havaya buraxılarkən uğursuz debütü, Rusiyanın “Luna 25” Ay missiyası üzrə kosmik aparatı Ayın səthinə sətər eniş edərək sıradan çıxmış, Airbus şirkətinin dörd peykdən ibarət “Pléiades Neo Earth” müşahidə peyki orbitə buraxılarkən qısa müddətdən sonra Atlantik okeanına düşməsi kimi kosmik hadisələri mütəmül gətirmək olar. Kosmosda baş verən bu kimi hadisələrdən biri də 2023-cü ildə tarixə yazılan Azərbaycanın Yer müşahidəsi üzrə ilk peyki – Azersky peykinin istismar müddətindən 1 il daha tez, yeni missiyasının 9-cu ilində bitməsi oldu. 2023-cü ilin mart ayından etibarən Azersky peyki ilə məlumat mübadiləsi dayanmış, peyklə əlaqənin bərpa olunması istiqamətində tədbirlər görülsə də, peyk ilə əlaqə yaratmaq mümkün olmamışdır. Fəaliyyəti dövrü ərzində Azersky peykinin imkanlarından dövlət qurumları ilə birgə müxtəlif tətbiq sahələrində geniş istifadə olunub. Ölkədə kənd təsərrüfatı, ətraf mühitin mühafizəsi, fəvqəladə halların idarə olunması, hasilat sənayesi, nəqliyyat və yol infrastrukturunun inkişafı, müdafiə və təhlükəsizlik, turizmin inkişafı, xəritəçəkme və şəhərsalma, meliorasiya və su təsərrüfatı, dövlət əmlakının idarə olunması və kadastr işləri üzrə innovativ layihələr həyata keçirilib. Orbitdə olduğu müddətdə Azersky peykindən yarım petabayt həcmində, 80 000-dən çox peyk təsviri yüklənmişdir. Azərbaycanın peyk təsvirlərinin geniş arxivi formalaşmışdır

ki, peykin arxiv təsvirlərinin Yerdə baş verən dəyişikliklərin təhlili və proqnozlaşdırılması, o cümlədən elmi tədqiqatlar baxımından əvəzsiz rolu vardır. Azersky layihəsi çərçivəsində ölkəmizdə quraşdırılmış yerüstü infrastruktur və anten sistemləri həm növbəti peyk layihələrində istifadə baxımından, həm də müxtəlif xarici peyk operatorların anten ehtiyaclarını kommersiya şərtləri ilə ödəmək baxımından faydalı olacaqdır.

Azersky peyki mövcud olmasa da biz peykdən bir növ asılılığımızı azaldaraq peyk təsvirlərinin ixracatçısından peyk həllərinin təminatçısına çevrilmişik. Coğrafi informasiya sistemləri üzrə məhsullarımızın ərşəyə gəlməsi istiqamətində çalışırıq. Təkcə 2023-cü ildə 5 milyon km²-dən çox ərazinin təsvirinin emalını (image processing) aparmışıq. Yer müşahidəsi xidmətlərimiz üzrə təkcə ötən il 25-dən çox yerli qurumla, 28 xarici tərəfdaşla əməkdaşlıqlar həyata keçirmişik. Azersky peykinin bizə verdiyi imkanlar sayəsində peyk təsvirləri üzrə həllər yaratdıq. İqlim dəyişikliyinə həssas, səhrələşmə əlamətləri müşahidə olunan riskli ərazilər müəyyən edilərək məlumat bazası yaradıldı. Meşə ərazilərinin sərhədlərinin dəqiqləşdirilməsi, meşələrin sıxlığına və meşə

örtüyünə dair məlumat bazası yaradılmışdır. Meşə fonduna daxil olan meşə zonaları üçün peyk monitorinqinin aparılması, seqmentasiya və dəyişikliklərin aşkarlanması işlərinin avtomatlaşdırılması məqsədilə süni intellektə əsaslanan platforma hazırlanmışdır. Yer müşahidəsi xidmətləri və həlləri istiqamətində kommersiya üzrə əməkdaşlıqlar da qurduq. Azərkosmos və Azərbaycanın kənd təsərrüfatının sahəsi üzrə iri şirkətlərdən olan “Agro Dairy” peyk təsvirlərinin kənd təsərrüfatı sahələrinin monitorinqində istifadəsinə dair əməkdaşlığa başlamışdır. Bu əməkdaşlıq sayəsində peyk təsvirlərindən istifadə etməklə ölkədə kənd təsərrüfatı ərazilərinin, əkinlərin inkişaf vəziyyətinin monitorinqi aparılmış və əkin ərazilərinin elektron xəritəsinin hazırlanması layihələri həyata keçirilmişdir. Azərkosmos və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) “Bayanat” şirkəti arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb. Müqaviləyə əsasən, hər iki tərəf coğrafi informasiya sistemləri üzrə birgə əməkdaşlıq edəcək. Bura məsafədən müşahidə məlumatlarının əldə olunması, emalı və tətbiq edilməsinə dair

potensial layihələr və imkanların təşviq edilməsi, geoməkan məlumatları və onların texniki imkanları, təcrübə və bilik mübadiləsi daxildir. Yer müşahidəsi sahəsində milli maraq və suverenlik çox vacib olduğu üçün biz artıq ötən ildən müasir texnoloji inkişafın çağırışlarına cavab verən daha yüksək ayırdetməli müşahidə peyki – Azersky-2 proqramına başlamışıq. İlk Azersky peyki layihəsi çərçivəsində Yerlə məsafədən müşahidə peyklərinin idarə olunması üzrə qazandığımız bilik və təcrübə yeni müşahidə peyklərinin hazırlanması və orbitə buraxılmasına yol açmışdır.

Azersky peykimizin vaxtından öncə missiyasını başa vurmağı Agentliyimizin Böhran vəziyyətinin və böhran kommunikasiyasının idarə olunması prosesinə də hazırlıqlı olduğumuzu göstərdi. Texnologiya sahəsində böhran hadisələr qaçınılmazdır. Bu kimi kosmik hadisə bizə gələcəkdə başa vermə ehtimalı olan analoji hadisələr üçün bir hazırlıq oldu. Kosmik fəaliyyət sahəsində risklərin idarə olunması üçün kosmik əmlakın sığortası böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azersky peyki ilə bağlı yaranmış vəziyyətdə bizə böhran vəziyyətində sığorta şirkətləri ilə işləmək kimi bir təcrübə də qazandırdı. Azersky peyki 45 milyon manat məbləğində sığortalanmışdır və missiyasının erkən sona çatmasına baxmayaraq, peykin istismar edilməmiş hissəsinin sığorta məbləğinin alınması işlərini uğurla yekunlaşdırdıq.

80.000-dən çox
peyk təsviri

Orbitdə olduğu müddətdə Azersky peykindən yarım petabayt həcmində peyk təsvirləri yüklənmişdir.

5 milyon km²-dən çox
ərazi təsviri

2023-cü ildə 5 milyon km²-dən çox ərazinin təsvirinin emalını (image processing) aparmışıq.

25-dən çox
yerli qurum

Yer müşahidəsi xidmətlərimiz üzrə təkcə ötən il 25-dən çox yerli qurumla əməkdaşlıqlar həyata keçirmişik.

28
xarici tərəfdaş

Yer müşahidəsi xidmətlərimiz üzrə təkcə ötən il 28 xarici tərəfdaşla əməkdaşlıqlar həyata keçirmişik.

100-dən çox
layihə

Coğrafi informasiya sistemləri mərkəzimiz peyk xidmətlərini rəqəmsallaşdırmaq və peyk həllərindən istifadəni artırmaqla layihələr həyata keçirmişdir.

30-a yaxın
layihə

“Böyük Qayıdış” Dövlət Proqramı çərçivəsində kənd təsərrüfatı, ekologiya, ətraf mühit üzrə 30-a yaxın layihə də yer alır.

17
layihə

2023-cü ildə il iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı 17 layihə həyata keçirilib.

Bakı Teleportu

“Emposat” şirkətinin 7,3 metrlik yerüstü anteni, Əsas Yerüstü Peyk İdarəetmə Mərkəzi

Azərkosmosun Əsas Yerüstü Peyk İdarəetmə Mərkəzində (ƏYPİM) quraşdırılan yerüstü infrastrukturun sayı artmaqda davam edir. Bu da öz növbəsində bizim kommərşiya hədəflərimizə strateji güc qatır. Hazırda ƏYPİM-də, Bakı teleportunda olan müxtəlif şirkətlərə məxsus 20-yə yaxın antenlərlə xidmət verilir. Ümumilikdə isə teleportun resursları Azerspace-1, Azerspace-2 peykləri ilə yanaşı, digər peyk operatorlarının peykləri və antenləri üzərindən gələn siqnalları qəbul etməyə imkan verir. Teleportumuzu artıq beynəlxalq səviyyəli bir stansiya, bir “kosmik qovşaq”a çatdırmışıq. 2023-cü ildə Bakı Teleportu beynəlxalq “Tier 4” sertifikatını yenilədi. Bu o deməkdir ki, 2020, 2021 və 2022-ci illəri ərzində Azərkosmosun teleport xidmətləri yüksək keyfiyyət

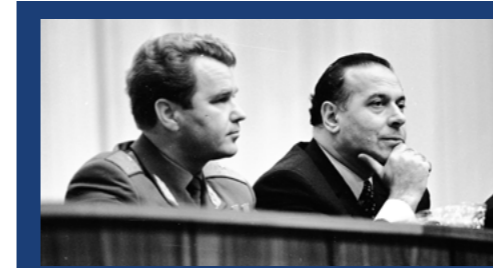
və texnoloji baxımdan müasir tələblərə tam cavab verib. Azərkosmos hosting xidmətləri istiqamətində də işlərini və etibarlılığını artırıb. Çinin “Emposat” şirkəti ilə biznes əməkdaşlığına start verilib. Bakı teleportunda “Emposat” şirkətinin 7,3 metrlik S/X diapazonlu yerüstü anten sistemini quraşdırıldı. Bu sistem “Emposat”ın ölkəmizdə quraşdırdığı sayca ikinci uğurlu biznes infrastrukturudur. İki il öncə sözügedən şirkət Bakı teleportunda özünün 4,2 metrlik S/X diapazonlu yerüstü antenini quraşdırmışdır. Biznes baxımından bizim üçün daha bir uğur aşağıorbitli peyklər üçün qurulmuş yerüstü stansiya, o cümlədən anten sisteminin

imkanlarının və istifadəsinin genişləndirilməsidir. İlk dəfə bu istiqamətdə Azərkosmos investisiya əldə etdi. Yaponiyanın “Infostellar” şirkəti öz müştərilərinə peyk məlumatlarına daha asan çıxış imkanlarını artırmaq üçün Azərkosmosun Universal Yerüstü Stansiyasının yenidən inteqrasiya olunmasına yatırım etmişdir. Kosmik infraqstruktura yatırım baxımından digər layihələrdən biri də Azərkosmosun Avropa İttifaqının Kosmik Proqramlar Agentliyi ilə EGNOS – Avropa Geostasionar Naviqasiya Xidmətinin genişləndirilməsində tərəfdaş olmasıdır. EGNOS layihəsi çərçivəsində yerüstü antenlərin ƏYPİM-də yerləşdirilməsinə dair görülən işlər buna ən yaxşı nümunədir. Beləki, Bakı teleportunda yerləşdirilən bu antenlər sayəsində dünyada müxtəlif peyklərdən siqnalların qəbulu mümkün olacaq.

Beynəlxalq Astronavtika Konqresi

Əsas sərgi iştirakçıları

"Kosmik tədqiqatların hər bir nəhəng və kiçik iştirakçısı olan ölkə xeyir əldə edir, elm və texnikanın səviyyəsinin yüksəlməsində ixtisaslı gənc kadrların artmasında uğurlar qazanır."

Ulu öndər Heydər Əliyevin 24-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin açılış mərasimindən çıxışı, 1973-cü il, 7 oktyabr

HEYDƏR ƏLİYEV
100 İL

2023-cü ili ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun global kosmik sahədə artırdığımız ən məhsuldar il kimi qiymətləndirə bilərik. Dörd ilə yaxın bir müddətdə hazırladığımız Beynəlxalq Astronavtika Konqresində sözün həqiqi mənasında böyük uğurlar qazandıq. Agentliyimiz üçün yaddaqalan və ölkəmizin kosmos sahəsi üzrə gələcəyinə hesablanmış bir tədbir – Bakıda keçirilən 74-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresi oldu. Dünya kosmos icmasının topladığı bir həftəlik Bakı Konqresinin ölkəmizdə bu sektorun söz sahibləri ilə əməkdaşlığın güclənməsi, gənclərdə bu sahəyə marağın artması, Azərbaycanın beynəlxalq imicinin artması üçün xeyli faydası oldu. Bakı konqresinin digər Konqreslər arasında həm məzmun, həm qonaq, həm də keyfiyyət baxımından bir standart qoyduğunu söyləmək olar. Azərkosmosun Konqresin elmi-tədqiqat hissəsində olduqca fəallığı Azərkosmosu təkcə tədbirin təşkilatçısı

kimi deyil, Konqresin mahiyyətinə yaxından bələd olan və beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında peşakar formada təmsil olunan Agentlik statusunu təsdiqlədi.

Kosmos sahəsində global tədbirə hazırlığın böyük uğuru Bakı Konqresinə təqdim olunan elmi məqalələrdir. Xüsusilə vurğulanmalıdır ki, 2023-cü ildə Azərbaycandan rekord həcmdə - 214 elmi məqalə təqdim olunmuşdur. Ölkəmiz ən çox elmi məqalə təqdim edən ölkələr arasında – ABŞ, İtaliya, Hindistan və Çindən sonra ilk beşlikdə yer aldı. Ümumilikdə 95 ölkədən 3600-dən çox elmi məqalə Bakı Konqresinə təqdim olunmuşdur. Bu göstərici ilə Bakı konqresi Paris (2022), Vaşinqton (2019) və Bremen (2018) konqresləri ilə birgə indiyə kimi keçirilən bütün konqresləri geridə qoymuşdur. Ümumiyyətlə, Bakı Konqresi 74 illik Konqres tarixində özünün rekord göstəriciləri ilə yadda qaldı. Bakı Konqresi beynəlxalq sponsorluq paketinin satışı üzrə son 6 ilin Konqreslərini

- Avstraliya, Almaniya, ABŞ, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Fransada keçirilən Konqresləri geridə qoydu. Konqresin ümumilikdə 30-dan çox sponsoru və 36 ölkədən 150 şirkətin Sərgi Pavilyonunda stendi oldu. Kosmos sahəsi üzrə biznes, elm və innovasiya imkanlarını bir konsepsiya altında birləşdirən Bakı Konqresində 132 ölkədən 5404 nümayəndə iştirak etdi. Konqresin 74 illik tarixində ilk dəfə idi ki, məhz Bakı Konqresində bu sayda ölkədən təmsilçi qatılmışdı. Bu da öz növbəsində Bakı Konqresini bu günə kimi keçirilən konqreslər arasında ölkə müxtəlifliyi baxımından ilk Konqres etmişdir. Bakı Konqresi regional və global əməkdaşlığa töhfə vermiş, bunun inkişafı üçün əhəmiyyətli beynəlxalq mühit yaratmışdır. Bakı Konqresi sayəsində Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasına üzv olan şirkətlərin sayı 468-dən 512-yə kimi artmışdır. Qlobal kosmik ictimaiyyətin nüfuzlu şirkətləri, ABŞ, Çin, Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı, İsrail, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Hindistan, Yaponiya, İtaliya, Böyük Britaniya, Özbəkistan, Qırğızistan, Türkmənistan və Qazaxıstanın kosmik agentlikləri, Beynəlxalq Telekomunikasiya İttifaqı, BMT-nin Kosmik fəzanın sülh məqsədləri üçün istifadəsi üzrə komitəsi, İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatının (ICESCO) rəhbər heyəti, o cümlədən "Baykar" şirkətinin texniki direktoru Selçuk Bayraktar açılış mərasimində qatılmışdır.

Açılış mərasimindən

3500-dən çox qonağın iştirakı ilə baş tutmuş açılış mərasiminin rəsmi hissəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iştirak edib. Çin Milli Kosmik Administrasiyası 1973-cü ildə Bakıda keçirilmiş Konqresdən maraqlı anları paylaşılıb. Belə ki, Konqresdə iştirak etmiş Ulu Öndər Heydər Əliyev və İlham Əliyevin birgə fotosu Çinin "Tianqonq" kosmik stansiyasından nümayiş olunub. Çin kosmonavtları canlı bağlantı ilə Azərbaycanın dövlət başçısına və tədbir iştirakçılarına təbrik mesajlarını çatdıraraq Konqresin işində uğurlar arzulayıblar. Videonun nümayişindən sonra Çinin kosmik ictimaiyyəti adından kosmik fəzaya göndərilmiş tarixi foto, o cümlədən 1973-cü il Bakı Konqresini özündə ehtiva edən xatirə fotoları, marka və aksesuarlardan hazırlanmış xüsusi xatirə lövhəsi Prezident İlham Əliyevə təqdim edilib. Bakı Konqresinə "SpaceX"-in təsisçisi, baş icraçı direktoru və texniki direktoru İlon Mask kosmos sahəsindəki nailiyyətlərinə görə Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının ən prestijli mükafatı olan "Dünya Kosmos Mükafatı" ilə təltif olunub. Mükafat "SpaceX"-in kommersiya satışı üzrə baş direktoru Stefani Bednareke təqdim olunub. Bu mükafat kosmik elm, kosmik texnologiya, kosmik tibb, kosmos hüququ və ya astronomiyada dünyanın tərəqqisinə müstəsna təsir göstərən töhfələrə görə verilir. İlon Mask Konqresin plenary iclasına canlı bağlantı ilə qoşulub. İlon Mask ona ünvanlanan "SpaceX"-in kosmik fəaliyyəti barədə sualları cavablandırılıb, hazırda icrası davam edən layihələr haqqında təfərrüatları bölüşüb. "SpaceX"-in "Starship" adlanan super ağır raketini ekipaj və yükləri Yer orbitinə,

Aya, Marsa və ondan kənara daşımaq üçün nəzərdə tutulmuş tamamilə təkrar istifadə edilə bilən nəqliyyat sistemi haqqında məlumat verib. "Starship" dünyanın indiyə qədər hazırlanan ən güclü buraxılış vasitəsidir, 150 tona qədər tamamilə təkrar istifadə edilə bilən və 250 tona qədər sərf edilə bilən yük daşıya bilir. Daha sonra "Dünya Kosmos Mükafatı"-nın ikinci kateqoriyası olan "Komandalar üçün Dünya Kosmos Mükafatı" məşhur James Webb Kosmik Teleskopunun ərşəyə gəlməsində rolu olan ABŞ (NASA), Avropa Kosmik Agentliyi və Kanada Kosmik Agentliyi mütəxəssislərindən ibarət komandaya təqdim olunub. Açılış mərasimində yaddaqlan anlardan biri də tədbirin fəxri qonağı dünyanın nüfuzlu ictimai ziyalı, professor Yuval Noah Hararinin iştirakı olub. O, qonaqlara kosmosun cəsarət etmək, yaratmaq, yenilik etmək və bəşəriyyətin inkişafına geniş imkanlar verməsi, süni intellektin gələcəyi ilə bağlı fikirlər səsləndirib.

Konqresin Elmi Programı

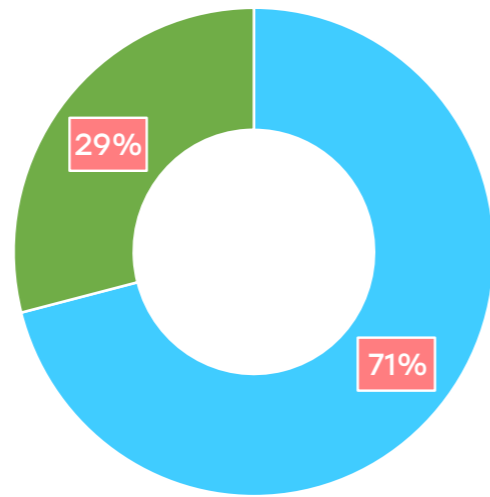

Beynəlxalq Astronavtika Kongresinin statistikası

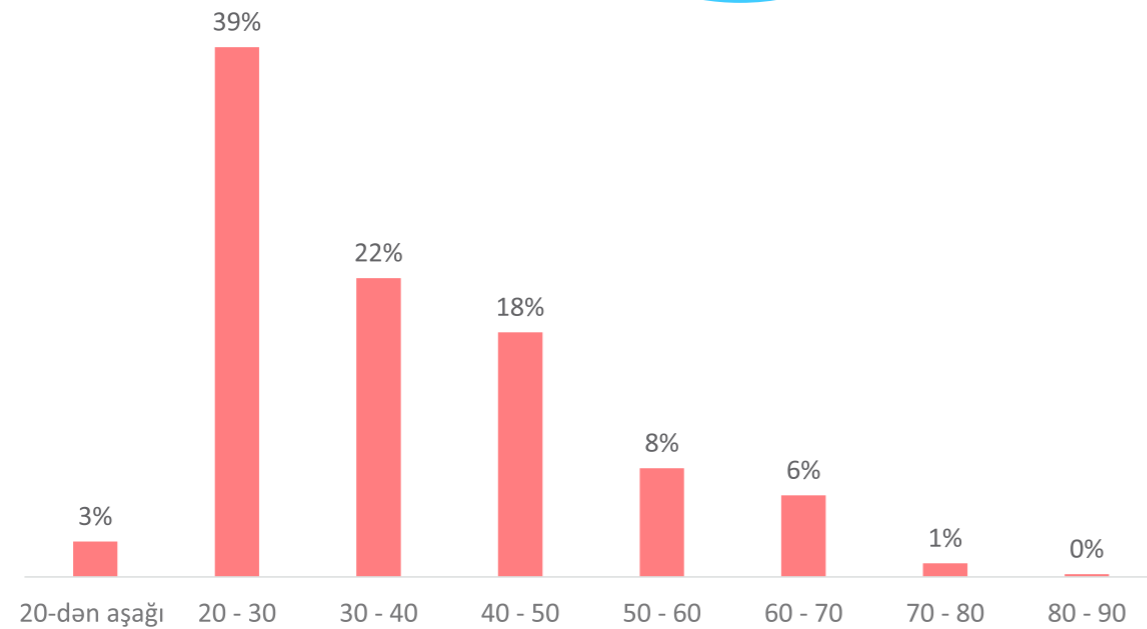

Gender Bölgüsü

- Kişi
- Qadın

Ümumi yaş aralığı

Elmi məqalələrin sayı

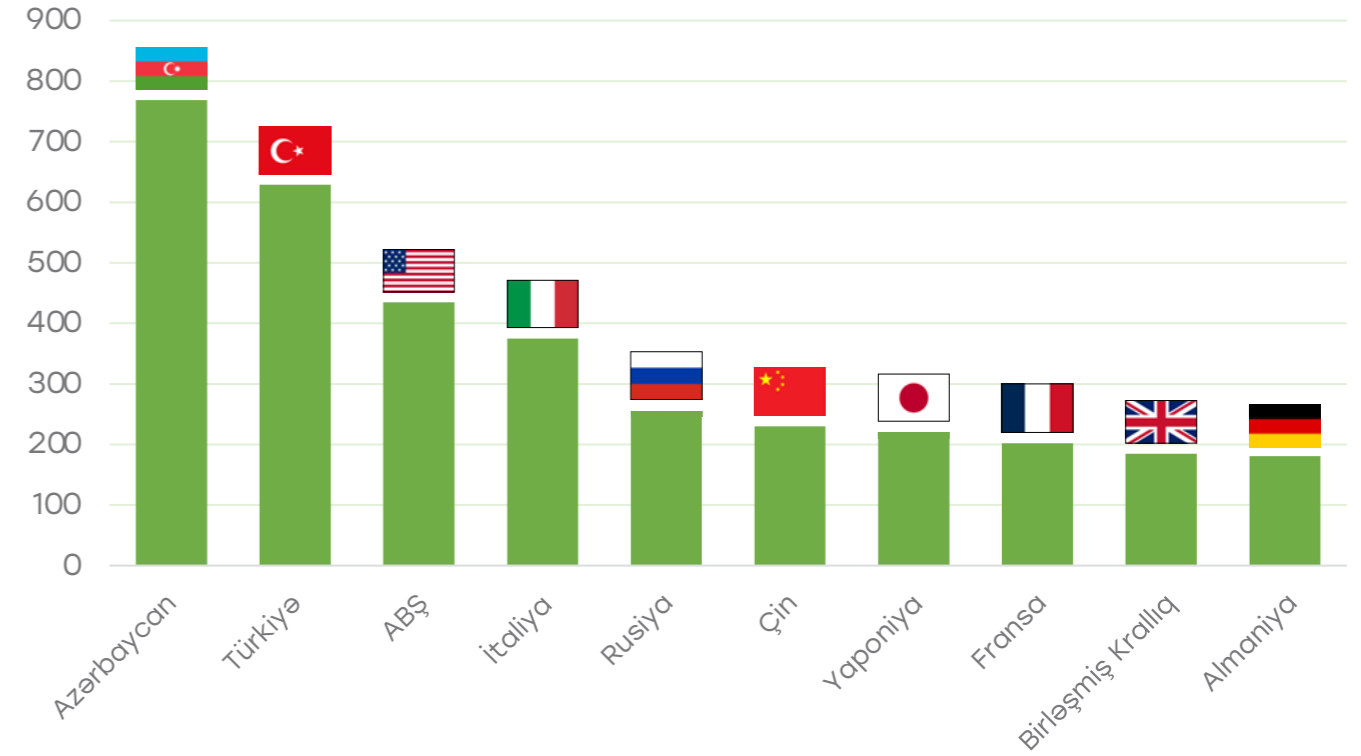

214

3600

Qeydiyyatdan keçən 10 Top Ölkə

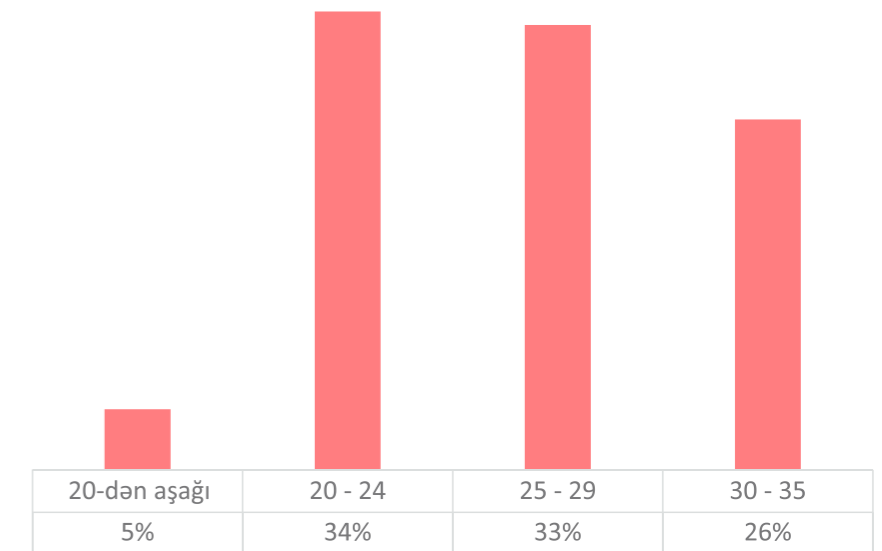

7000
iştirakçı

40%
gənclər

1200
təşkilat

Gənc iştirakçıların yaş aralığı

Kongresin elmi proqramı

23

Plenar sessiya

17

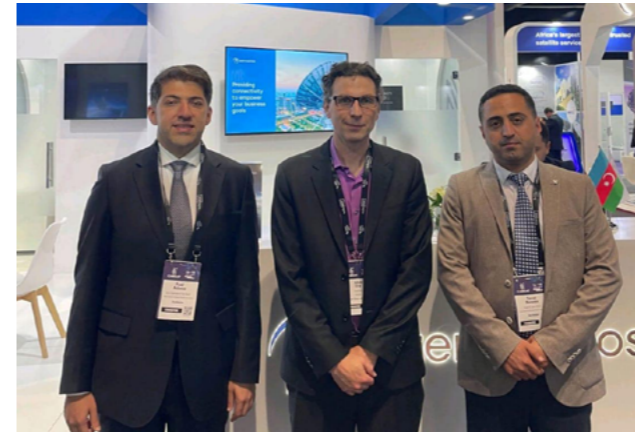
Xüsusi sessiya

15

Forum

Beynəlxalq Əməkdaşlıq

Beynəlxalq Astronavtika Konqresi çərçivəsində Azərkosmos Agentlik olaraq əməkdaşlıq coğrafiyasını – Braziliya, Çin, Polşa, Macarıstan, Cənubi Afrika Respublikasının kosmik agentlikləri ilə əməkdaşlıqlar quraraq genişləndirmişdir. Konqresdə daha bir əməkdaşlıq Azərkosmos və İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı (ICESCO) arasında imzalanmışdır. Müqavilə Azərkosmosun Beynəlxalq əlaqələr üzrə müşaviri Vüqar Bayramovun ICESCO-ya təqdim etdiyi “Biznes, innovasiya və elm” adlı layihəsi əsasında bağlanıb. Azərbaycanın kosmos sahəsinin inkişafı üzrə hazırlanmış bu layihəyə ICESCO yaxın gələcəkdə 500 000 dollardan artıq investisiya ayıracaq. ICESCO ilk dəfə kosmik sahənin inkişafı üçün investisiya layihəsi həyata keçirir. Layihənin məqsədi turizm, ekologiya, kənd təsərrüfatı, texnologiya, kartoqrafiya, ətraf mühitin mühafizəsi, mədəniyyət, infrastruktur və bir çox digər sahələrdə peyk resurslarının istifadəsini genişləndirməkdir. Layihə çərçivəsində peyk texnologiyalarının istifadəsi və tədqiqi ilə bağlı yerli, beynəlxalq,

o cümlədən İslam ölkələrinin elmi cəmiyyətləri, universitetlər və alimlərlə əməkdaşlıq qurulacaq. Bu tərəfdaşlıq ölkəmizdə kosmik innovasiyalar və ekosistemin inkişafına, yeni imkanların yaranmasına, ələlxüsus elmi kəşflərin edilməsinə böyük təkan verəcək. Konqresin əhəmiyyətli müqavilələri arasında Azərkosmos və “Israel Aerospace Industries” (IAI) şirkəti arasında Azərbaycanın yeni müştahidə peyklərinin hazırlanması üzrə əməkdaşlıq müqaviləsi xüsusi yer alıb. “Azersky-2” proqramı ölkədə Yer səthinin müşahidəsi sektorunda davamlılığı təmin etməklə yanaşı, biznes baxımından da yeni səhifə açacaq, o cümlədən ölkəmizdə kosmik ekosistemin daha da inkişafına xidmət edəcək. Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin Azərkosmosun beynəlxalq nüfuzuna müsbət təsiri ilə yanaşı, təmsil

olduğumuz qlobal tədbirlərin də beynəlxalq əməkdaşlıq və imicin artmasına müstəsna töhfəsi var. Azərkosmos 2023-cü ildə yerli və beynəlxalq müştəri tədbirlərində də olduqca uğurlu stendlərlə təmsil olunub: CABSAT (Dubay), IBC (Amsterdam), AfricaCom, Baltik sərgisi (Estoniya) və Caspian Agro, ADEX müdafiə sahəsi üzrə yerli tədbirlər buna misaldır. Bununla yanaşı, Özbəkistanın paytaxtı Daşkənd şəhərində keçirilən “Kosmik texnologiyalar konfransı”nda, Norveçdə keçirilən “İqlim dəyişikliyi üzrə qlobal kosmik konfransı”nda xarici kosmik Agentliklərlə birgə əməkdaşlıq görüşləri keçirilmişdir. Azərkosmos Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay şəhərində təşkil olunan BMT-nin “İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransı”nın 28-ci sessiyasında

(COP28) Azərbaycana məxsus milli pavilyonda iştirak etmişdir. Əməkdaşlarımız ölkəmizin iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə kosmik monitorinq fəaliyyətinin roluna həsr olunmuş panel müzakirəsi ilə çıxış edib. “From space to Earth: Data driven decision-making in the age of Climate Change” adlı sessiyada qonaq qismində Coğrafi informasiya sahəsi üzrə fəaliyyət göstərən ABŞ-ın “ESRI”, BƏƏ-nin “Bayanat” və Birləşmiş Krallığın “Geospatial Insight” şirkətlərinin rəhbər nümayəndələri iştirak ediblər. Sessiyada iqlim dəyişikliyinə yaratdığı problemlərin həllində kosmik məlumatların istifadəsi, strategiyaları və bu sahə üzrə beynəlxalq əməkdaşlığın rolundan da bəhs olunub.

Əməkdaşlıq coğrafiyamız

● Avropa

● Asiya

● Cənubi Amerika

● Afrika

Üzv olduğumuz beynəlxalq təşkilatlar

United Nations
Global Compact

Intersputnik International
Organization of Space
Communications

British Chamber
of Commerce
Azerbaijan

American Chamber
of Commerce in
Azerbaijan

International Astronautical
Federation Secretariat

Global Satellite
Operators Association

International Society for
Photogrammetry and Remote Sensing

Inter-Islamic Network on
Space Sciences and Technology

PAKAZCHAM
Pakistan Azerbaijan
Economic Cooperation Chamber

World Teleport
Association

Kosmik fəaliyyət haqqında qanun

2023-cü ildə milli kosmik qanunvericiliyin formalaşması istiqamətində çox əhəmiyyətli uğur - "Kosmik fəaliyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun təsdiqlənməsi oldu. Dünyada yalnız 43 ölkə milli kosmik qanun qəbul etmişdir. Milli kosmik qanunvericilik dövlətlərin beynəlxalq öhdəliklərinin milli səviyyədə həyata keçirmək və kosmik fəaliyyətləri həyata keçirən özəl, kommersiya qurumlarının da beynəlxalq kosmik qanunlara uyğun olmasını təmin etmək üçün vasitədir. Kosmik fəaliyyət dedikdə Yerətrafi orbitlər, habelə Ay və digər səma cisimləri və onların orbitləri daxil olmaqla, kosmosun texniki, iqtisadi, müdafiə, təhlükəsizlik, informasiya, elmi, ekoloji və digər məqsədlər üçün kosmik obyekt vasitəsilə tədqiqi və istifadəsi, kosmik obyektin kosmosa çıxarılması, idarə edilməsi, istismarı və Yere qaytarılması, yaxud istifadədən çıxarılması nəzərdə tutulur. Bu gün dünyada mövcud olan 80-dən çox kosmik agentliklərin əsas funksiyalarından biri də təmsil etdiyi ölkədə kosmik fəaliyyətin hüquqi bazasının mövcudluğunu təmin etmək və bununla da yerli və xarici eməkdaşlıqları təşviq etmək, ekosistemi inkişaf etdirməkdir. Azərbaycanın da 6 fəsil və 23 maddədən ibarət kosmik qanun layihəsi hazırlanarkən beynəlxalq təcrübə (Avstriya, Britaniya, İsveç və Almaniya) öyrənilmiş və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının

Xarici Kosmos Məsələləri üzrə Ofisinin (UNOOSA) tövsiyələri nəzərə alınmışdır. Azərbaycanın kosmik fəaliyyət haqqında qanununa aşağıdakı prinsiplər aiddir:

Kosmik fəzadan sülh naminə istifadə edilməsi

Milli maraqların qorunması

Kosmik resurslardan səmərəli istifadə olunması

Milli fəaliyyətə dövlət tərəfindən nəzarət edilməsi

Kosmik fəaliyyətin və kosmik sənayenin təhlükəsizliyi, kosmik tullantıların ətraf mühitə təsirinin azaldılması.

İndi bəşəriyyət kosmik fəaliyyətlərdə yeni bir dövrə qədəm qoyub. Son 10 ildə kosmik texnologiyanın inkişafı özü ilə bir sıra çətinlikləri də gətirmişdir. Məsələn, kosmos və kosmik trafikin necə idarə olunması, ölkələr və kommersiya şirkətləri tərəfindən kosmosda toplanan resursların və məlumatların idarə edilməsi, qəzalar baş verdikdə məsuliyyət, kosmik sahədə işləyən və ya fəaliyyət göstərən tərəflər üçün müxtəlif mübahisələrin effektiv şəkildə həll olunması və s. üçündür. Mehç sözügedən məsələlərin hüquqi yolla tənzimlənməsi üzrə kosmik qanunun mövcudluğu olduqca zəruridir.

Kosmik ekosistem

Ölkəmizdə kosmos sahəsinin inkişafı yolunda Azerkosmos kosmik ekosistemin əsas simasıdır. 12 il əvvələ baxdıqda Azerspace-1 peyki orbitə buraxılana kimi Azərbaycanda kosmik sənayenin yaradılması və peyklərin idarə olunması anlayışı belə yox idi. Ölkəmizdə hər zaman iqtisadiyyat, neft-qaz, tibb sahələri üzrə peşəkar kadrlar anlayışı olub. Ancaq Azerspace-1 peykinin orbitə buraxılması ilə kosmos sahəsi üzrə hüquqşünas, iqtisadçı, peyk mühəndisi, peyk eməliyyatları üzrə operator, peyk təsvirləri üzrə mütəxəssis,

peyk tutumlarının satılması üzrə mütəxəssis kimi peşələr ərsəyə gəldi. Ölkəmizdə kosmik sənayenin yaradılması və inkişaf etdirilməsi ilə əlaqədar elmi-intellektual potensialın artırılması və tam ixtisaslı kadr hazırlığının təmin edilməsi məqsədilə, yerli ali təhsil müəssisələrində kosmik sahədə peşə istiqamətləri yarandı. Kosmik sənayenin ölkəmizdə inkişafı ilə texniki və texnoloji ixtisaslar qrupu üzrə bakalavriat səviyyəsində "kosmik texnologiyalar mühəndisliyi", "kosmik texnika mühəndisliyi", "kosmik idarəetmə sistemləri

mühəndisliyi" ixtisasları, magistratura səviyyəsində isə "kosmik texnika və texnologiya mühəndisliyi" ixtisası yaradıldı. Bir sözlə peyklərimizin orbitə buraxılması kadrları, gənc nəsil üçün təşkil olunan təşəbbüslər, infosessiya, təhsil müəssisələrində təlimlər, vörkşoplar, beynəlxalq kosmik sahənin ekspertləri ilə vebinarlar və bu kimi digər fəaliyyətlər kosmik ekosistemin güclənməsinə öz töhfəsini verməkdədir.

Maarifləndirici fəaliyyət

Azərbaycanda kosmik sahə üzrə elmin, tədqiqatın, innovasiyanın, layihənin idarə olunması, kosmik hüquq, kosmosda biznes təfəkkürün inkişafı istiqamətində silsilə fəaliyyətlər həyata keçirilir. Minlərlə gənc məhz bu kimi fəaliyyətlərlə Azərbaycanda milli kosmik ekosistemi gücləndirməyə dəstək olmuşdur.

Azərkosmosun təşkilatçılığı ilə artıq ikinci ildir ki, 4-10 oktyabr tarixlərində Azərbaycanda Ümumdünya Kosmos Həftəsi keçirildi. Gəncləri kosmik sahəyə həvəsləndirmək, maarifləndirmək və innovativ kosmik ekosistemi inkişaf etdirmək məqsədilə 2023-cü ildə ölkəmizdə bu Həftə ərzində 28 tədbir təşkil edilib. Ümumdünya Kosmos Həftəsinin keçirilməsi Beynəlxalq Astronavtika Konqresi ilə eyni vaxta təsadüf edib. Bakı konqresində iştirak edən qonaqlar, həmçinin Kosmos Həftəsinə aid olan tədbirlərdə də fəal iştirak ediblər. Ümumdünya Kosmos Həftəsi çərçivəsində 2023-cü ildə dünyada 83 ölkədə 16 000-dən çox tədbir keçirilib. Azərbaycan da tədbirlərin sayına görə Kosmos Həftəsi tədbirləri reytingində top 10-luq ölkələr arasında 7-ci yerdə qərarlaşıb.

Azərbaycan-Fransız Universitetində (UFAZ) Kosmik Nəsil Məşvərət Şurasının üzvləri ilə panel diskussiyası, ADA Universitetində Kosmik fondun vitse prezidenti ilə "ADA Senior Talks", Milli Aviasiya

Akademiyasında Bakı konqresinə gələn professorlarla kosmik tullantılar mövzusunda vorkşop, İ.M.Seçenov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Bakı filialında seminar, BMU-da İtaliyanın D-Orbit şirkətinin Biznesin inkişafı üzrə Vitse Prezidenti Stefano Antonetti

ilə "Space Industry Talks", BDU-da Avstraliyanın Qərbi Sidney Universitetinin fəxri professoru Stiven Friland və Almaniyanın Köln Universitetinin "Hava, Kiber və Kosmik Hüquq İnstitutu"nun direktoru professor Stefan Hob ilə seminar, ADNSU-da Azərbaycanın

xaricdəki diasporasının üzvləri ilə Kosmik elm simpoziumu, BANM-da "OffWorld" şirkətinin icraçı direktoru Kayl Acierno və astronavt Sara Sabrinin tələbələrle görüşü, Tusi Bohm Planetariumda kosmik müzakirələr, Fransanın "LeanSpace" şirkətinin rəhbəri Gyum ilə Startap müzakirələri, Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının sabiq rəhbəri, Beynəlxalq Kosmos Universitetinin prezidenti Prof. Pascale Ehrenfreund tərəfindən CBC TV Azerbaijan telekanalında yayımlanan "Женский фактор" verilişində müsahibə kimi fəaliyyətlər keçirilmişdir.

Əvvəlki illərin Ümumdünya Kosmos Həftəsindən fərqli olaraq 2023-cü ildəki tədbirlərə

xüsusilə məktəblilərin marağı daha yüksək idi. Bakı Avropa Liseyində astronomlarla görüş, 83 nömrəli məktəb-liseyde Apollo missiyasının uşaqlarla animasiya oyunu, 27 nömrəli tam orta məktəbində "Kosmik rənglər" üzrə master klas dərsləri bu qəbildən olan proqramlardandır. Məktəblilər üçün təşkil olunan tədbirlərin arasında xüsusilə Azərkosmos və ölkə miqyasında əhəmiyyətli olan Beynəlxalq Kosmik Stansiya (BKS) ilə birbaşa radio-bağlantı tədbiri də daxildir. Belə ki, Cənubi Qafqazda ilk dəfə baş tutan BKS ilə canlı bağlantı Kosmos Həftəsi çərçivəsində Bakı Avropa Liseyində baş tutdu. BKS-də olan danimarkalı astronavt Andreas Mogensena şagirdlərin kosmosda heyət,

kosmik tullantıların riski haqqında sualları cavablandırdı. "Kosmos və sahibkarlıq" mövzusunda həsr olunmuş Ümumdünya Kosmos Həftəsi kosmik sahədə yaddaqlan startap müzakirələrlə yekunlaşmışdır.

İnsan kapitalının inkişafı

Azərkosmosun Strateji və Biznesin İnkişafı departamentinin biznesin təhlili üzrə böyük mütəxəssisi Lalə Həsən-zadə Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının “Launchpad” mentorluq proqramı üzrə iştirakçı seçilmişdir. “Launchpad” mentorluq proqramı kosmik sahənin peşəkar mentorlarının dəstəyi ilə dünyanın aparıcı kosmik agentlik, şirkət, cəmiyyət və assosiasiyalarında çalışan gənc

mütəxəssislərə karyeralarını inkişaf etdirmək, liderlik bacarıqlarını formalaşdırmaq fərsəti verir. “Launchpad” mentorluq proqramında ölkəmizlə yanaşı, ABŞ, Hindistan, Keniya, Yaponiyadan qatılan nümayəndələr də qaliblər sırasındadır. 6 ay müddət ərzində davamlı olaraq bu sahədə ixtisaslaşmış kosmik sahə üzrə ekspertlərlə seminarlar keçirilir. Bu seminarlar sırf proqram iştirakçılarında ibarət olduğu

üçün sual-cavab sessiyaları ilə interaktiv formada keçir və aktual kosmik mövzular müzakirə olunur.

Ölkəmizin təhsil müəssisələri, xüsusilə universitetlərdə oxuyan tələbələrə kosmik sahə üzrə müasir trendlər, ən son kosmik innovativ texnologiyalar haqqında məlumatlandırma həmçinin, Azərkosmosun fəaliyyəti, nailiyyətləri və ölkəmizin kosmik ekosistemi üzrə gördüyü işlərlə daha yaxından tanışlıq məqsədilə Azərkosmosun əməkdaşları tərəfindən təlim paketi hazırlanıb. Təlim Peyk və yerüstü sistemlər departamentinin Peyk mühəndisliyi, Uçuş dinamikası, Peyk əməliyyatları və Anten və Radiotezliklər qruplarının əməkdaşlarının təşəbbüsü ilə ərəşəyə gəlib. Təlimin

ilk versiyası Milli Aviasiya Akademiyasının Uçuş aparatları və aviasiya mühərrikləri kafedrasının professor-müəllim heyəti və tələbələrə təqdim edilib. Müəllim və tələbələr peyk mühəndisliyi, uçuş dinamikası, peyk əməliyyatları və Antena və radiotezliklər üzrə nəzəri və praktiki biliklər əldə edib. Azərkosmosda beynəlxalq Kopernik olimpiadasının fizika və astronomiya fənləri üzrə elm yarışında qızıl medal qazanan Qəndab Məmmədova Azərkosmosun təşəbbüsü ilə keçirilən “Qadınlar üçün Kosmos” mentorluq proqramına seçilib. Bakının ev sahibliyi etdiyi Beynəlxalq Astronavtika

Konqresində Azərkosmosun dəstəyi ilə “kosmik səfir” olaraq öz elmi məqaləsi ilə çıxış etmişdir. Azərkosmosun Milli Aviasiya Akademiyasındakı “Aerokosmik Monitoring” təlim mərkəzində “Peyk təsvirlərinin CİS mühitində istifadə edilməsi” mövzusunda təlimlər aparılmışdır. Təlimdə Milli Aviasiya Akademiyasının Aerokosmik fakültəsinin 3-cü və 4-cü kurs bakalavr pilləsində təhsil alan tələbələr iştirak etmişdir. Təlim zamanı peyk təsvirlərinin əsas xüsusiyyətləri, peyk təsvirlərinin emal vasitələri, təsvirlərin təsnifatlaşdırılması, koordinat sistemləri kimi mövzular əhatə olunmuşdur və praktiki məşğələlər keçirilmişdir.

Azərkosmos, ABŞ-ın “Axiom Space” şirkəti və ADA Universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə məşhur qadın astronaut, Axiom-2 missiyasının komandiri, Dr. Peqqi Vitsonla görüş keçirilib. Görüşün məqsədi kosmosu seven və kosmos həvəskarlarına kosmik uçuş, astronautların kosmosda həyatı, kosmosu daha yaxın hiss etmək, astronautların tarixində qadın astronautlar arasında ən çox kosmosda vaxt keçirən – 675 gün və biokimya üzrə tədqiqatçı xanım Peqqi Vitsonla tanışlıq olub.

ABŞ-da keçirilən FIRST Robotics yarışmasında əsasən məktəblilərdən ibarət MecHack komandasına tərəfdaş olaraq Azərkosmos kosmik texnologiyalar haqqında biliklərin dərinləşdirilməsi üçün dəstək olmuşdur.

ADA Universitetinin bakalavr tələbələri tərəfindən diplom işi olaraq “capstone” layihəsi tipli “Space diplomacy” (kosmos diplomatiyası) mövzusunda həsr olunmuş elmi məqalə hazırlanıb. “Space diplomacy” mövzusu ətrafında tələbələr dünya ölkələri arasında kosmik sahədə əməkdaşlığın inkişafına və sülh münasibətlərinin formalaşmasına dair araşdırma ediblər. Məqalədə kosmos diplomatiyasının nə olduğu, hansı strategiya və prinsiplərə əsaslanaraq fəaliyyət göstərdiyi və hansı təşkilatların bu sahədə aparıcı rol oynadığı əks olunub. Tələbələr bu məqalədə ən son hərbi və kosmik inkişaf

hadisələrindən nümunələr verərək, kosmos diplomatiyasının potensialını və əhəmiyyətini vurğulayıblar.

Azərkosmos və Kosmik Nəsil Məşvərət Şurasının təşkilatçılığı, ADA Universitetinin dəstəyi ilə Azərbaycanda ilk dəfə “Space Generation Azerbaijan (SG Azerbaijan)” tədbiri baş tutdu. “Qadınlar kosmosda: çətinliklər və imkanlar” mövzusunda həsr olunan tədbirin məqsədi qızları informasiya texnologiyaları sahəsinə cəlb etmək, onların bu sektordakı rolunun artırılmasına dəstək vermək olmuşdur. 1999-cu ildə yaradılmış

Kosmik Nəsil Məşvərət Şurası Azərbaycan daxil olmaqla 165 ölkədə fəaliyyət göstərir və 27 mindən çox üzvü ilə kosmik sahədə ən böyük təşkilatdır. Xatırladaq ki, Kosmik Nəsil Məşvərət Şurasının 21-ci Kosmik Nəsil Konqresi Bakıdakı 74-cü Astronavtika Konqresi çərçivəsində keçirilmişdir. Azərbaycanda ilk dəfə keçirilən konqresdə 50 ölkəni təmsil edən 150-dən çox gənc iştirak edib.

Azərkosmosun Coğrafi İnformasiya Sistemləri mərkəzinin Süni intellekt qrupunun əməkdaşları Həmid Əskərov və Əldəniz İmanlı “TEKNOFEST-2023” festivalında “Səhiyyədə süni intellekt” yarışmasında “Süni intellekt vasitəsilə xəstəliyin aşkar edilməsi” kateqoriyası üzrə uğur əldə ediblər. Həmkarlarımız

final mərhələsinə çataraq, 142 komanda arasından 7-ci yeri tutublar. Yarışmanın məqsədi mamoqrafiya təsvirləri əsasında xərcəngli xəstələri aşkar edən süni intellekt modeli ortaya qoymaq, həkimlərin qərar verməsində köməkçi sistem yaratmaq və qısa zamanda daha çox xəstənin diaqnozunu qoyulmasını təmin etməkdir.

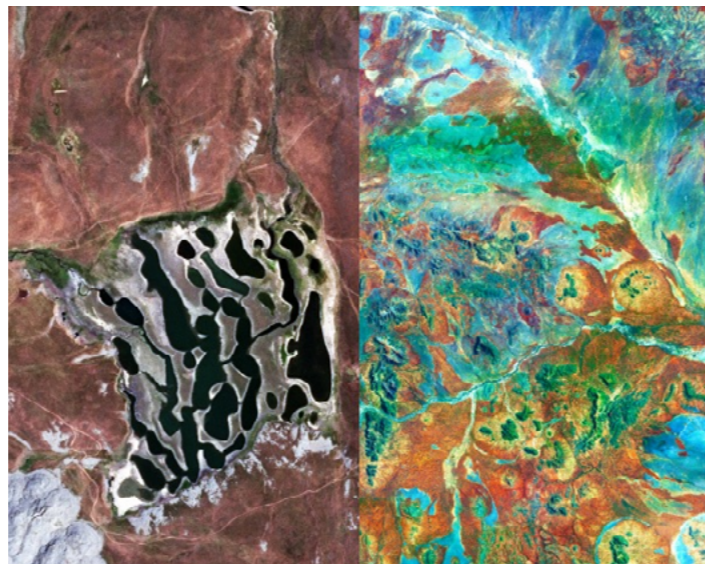
Elm və tədqiqat

Bu gün Azərkosmosda peyklərin idarə edilməsi, beynəlxalq əməkdaşlıq və satış fəaliyyəti ilə yanaşı, artıq innovativ yaradıcılıqla məşğul olan Coğrafi İnformasiya Sistemləri Mərkəzi və Tədqiqat və İnkişaf Mərkəzi də fəaliyyət göstərir. Hər iki Mərkəzdə kosmos sahəsində elm və tədqiqat yönümlü layihələr həyata keçirilir. Ölkəmizdə peyk təsvirlərindən istifadənin təşviqinə dair 7-ci dəfə ölkədə ali və elmi-

tədqiqat müəssisələrinin iştirakı ilə elm müsabiqəsi keçirilib. 2023-cü ildə 593 iştirakçı qeydiyyatdan keçmiş, 27 nəfər finala yüksəlmiş, 3 nəfər qalib seçilmişdir. Qalib layihələrin əsas tədqiqat mövzusu arasında “Azərbaycanda buzlaq sahələrinin dəyişmə dinamikasının təhlili”, “Azersky peyk təsvirləri əsasında Şəki rayonunda payızlıq taxıl məhsulunun proqnozlaşdırılması”, “peyk və peykaltı optik

müşahidələr əsasında ətraf mühitin məsafədən monitorinqi və nəzarət sisteminin işlənməsi” kimi mövzular yer almışdır. Yerli kadrların intellektual potensialının verdiyi güc ilə, Azərkosmos artıq müasir və daha yüksək ayırdetməli müşahidə peyki – yeni Azersky peykinin məhz yerli mütəxəssislər tərəfindən istehsalı layihəsinə başlamışdır. Bu baxımdan Azərkosmosda hərtərəfli bilik və savadlı gənc, potensiallı kadrlar yetişib.

İntellektual məhsulun ixracı

Azərkosmosun əməkdaşları artıq ölkəmizin kosmos sahəsində qazandığı bilikləri intellektual məhsul olaraq digər ölkələrə təqdim edir. Buna misal olaraq Bahreyn Krallığının “Telekommunikasiya üzrə Tənzimləmə Qurumu” ilə əməkdaşlıq sayəsində Azərkosmos spektrum sahəsində

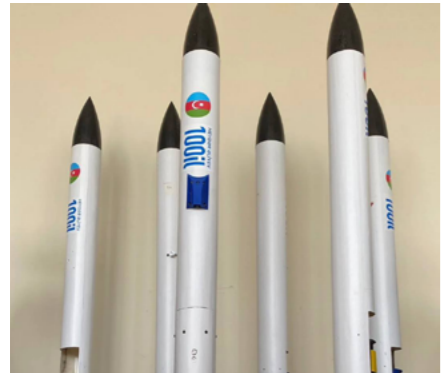
özünün intellektual məhsulunu bəhreynli həmkarlarına təqdim etmişdir. Bəhreyn Krallığının paytaxtı Manama şəhərində keçirilən 10 günlük təlim və konsultasiya proqramında radiotezliklərin idarə edilməsinə dair texniki biliklər, qlobal peyk və xidmətləri üzrə qüvvədə olan beynəlxalq qanun və hüquqi

normalar, hər bir ölkə üçün müvafiq kosmik orbitin seçilməsi, peyk rabitəsi arasındakı interferensiya, peyk və yerüstü stansiyaların qeydiyyatına alınması üçün ərizələrinin hazırlanması mövzularını əhatə olunmuşdur. Bəhreynli iştirakçılara Azərbaycanın kosmosda orbital mövqeyini əldə etməsinə dair təcrübəsi də təqdim olunmuşdur.

Elm və tədqiqat

Azərkosmos tərəfindən təşkil olunan, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş “CanSat Azərbaycan 2023” müsabiqəsi də məhz tələbələr arasında peyk texnologiyasının inkişaf mərhələlərini təcrübədə öyrənmək fürsəti verir. Tələbələr arasında keçirilən sayca beşinci dəfə keçirilən model peyk layihəsi üzrə ümumilikdə ölkə üzrə 20-yə yaxın universitetdən 700-dən çox tələbə iştirak edib.

2023-cü ildə keçirilən “CanSat Azərbaycan” müsabiqəsi üzrə 14 universitetdən 42 komanda müraciət edib. Reallaşdırma, Layihələndirmə, Uçuş öncəsi yoxlamalar və Final uçuş mərhələsi uğurla keçirilib. Komandalar əsasən elektronika, mexanika, proqramlaşdırma üzrə bilik və bacarıqlara malik bakalavr və magistr pilləsində təhsil alan tələbələrdən ibarət olub. 8 komandanın iştirakçıları ADA Universitetinin, Milli Aviasiya Akademiyasının, Xəzər Universitetinin, Sumqayıt Dövlət Universitetinin, UFAZ – Fransız-Azərbaycan Universitetinin, Bakı Ali Neft Məktəbinin və Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin tələbələri olub. Final uçuş mərhələsi zamanı finalçılar hazırladıkları 500 qramlıq model peykləri raketlərin daxilinə yerləşdirib, 200 metr yüksəklikdən modelləri səmaya

Mingəçevir şəhərində Gənclər və İdman Nazirliyinin Gənclərin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri üçün layihəsi çərçivəsində Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə birgə həyata keçirilən və Qarabağın yenidən bərpa və quruculuğuna həsr edilmiş Missiya:2030 Hakatonunun bağlanış mərasimi keçirilib. Tədbirdə “Kosmosun Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmağımızda rolu” mövzusunda dair təqdimat nümayiş olunub. Tədbir müddətində komandalar

ideya və təqdimatlarını təkmilləşdirmək üçün mentorların kömək və tövsiyələrindən istifadə edib. Mentorlar arasında Azərkosmosun Coğrafi İnformasiya Mərkəzinin Tematik qrupunun rəhbəri Murad Camalov 12 nəfərdən ibarət olan heyətin tərkibində çalışıb. Qalib komandaların mövzuları aidiyyəti üzrə Qarabağda ərzaq təhlükəsizliyinin təmini və Qarabağda təhlükəsiz, davamlı və smart şəhərlərin salınması kateqoriyalarına aid olub.

buraxıblar. Yarışın qalibləri ADA Universiteti – CanStellar, Xəzər Universiteti – KhazarSat və Milli Aviasiya Akademiyası – BadCube komandası olub.

Əsas Yerüstü Peyk İdarəetmə Mərkəzində 2023-cü il ərzində 1000-dən çox şagird və tələbələr üçün infoturlar, Bakı, Gəncə və Naxçıvanda fəaliyyət göstərən universitetlərdə Azərkosmosun fəaliyyətinə və Azərbaycanın kosmik imkanlarına həsr olunmuş info sessiyalar keçirilib.

Astronavtlar Proqramı

Azərkosmos Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin tarixində ilk dəfə Astronavtlar proqramını həyata keçirdi. Konqres günlərində, o cümlədən ictimaiyyətə açıq gündə keçirilən bu proqramda şəhid və qazi övladları, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar və gənc alimlər də daxil olmaqla 3000-dən çox Azərbaycan gənci iştirak

etmişdi. Gənclərlə interaktiv sual-cavab formatında aparılan görüşlərdə türkiyəli astronavt Alper Gezeravci, kanadalı astronavt Julie Payette, almaniyalı astronavt Reinhold Ewald, avstriyalı astronavt Franz Viehböck, ABŞ-lı astronavt Anthony Antonelli kosmosa səyahət və kosmik missiyaları ilə bağlı təəssüratlarını bölüşmüşlər.

Azərkosmos qlobal medianın gözündə

2023-cü ildə Azərkosmosun fəaliyyəti, o cümlədən Beynəlxalq Astronavtika Konqresi haqqında xəbərlər il boyunca yerli və beynəlxalq medianın diqqətində olmuşdur. Yerli media nümayəndələrinin iştirakı ilə media turlar, media brifinqlər, beynəlxalq media tərəfdaşlar ilə birgə netvörkinq tədbirləri həyata keçirilmişdir. Yerli media nümayəndələrinin maarifləndirilməsi üçün Kosmos və gələcək trendlər mövzusu ətrafında silsilə sahəvi təlimlər təşkil olunmuşdur. Azərkosmosun fəaliyyətinə dair 2023-cü ildə

yerli və beynəlxalq mediada 50-dən çox press reliz, 30-dan çox yazılı və şifahi müsahibə dərc olunmuşdur. Bu media fəaliyyət arasında kosmik sahənin aparıcı - Teletimes International, satelliteprome, africanews.space, TalkSatellite, Satnews, Space Impulse, Telecomreviewafrica, SpaceWatchGlobal, Africanews.space, Capacitymedia kimi aparıcı media platformaları yer alır.

Paralel olaraq, Bakıda keçirilən Beynəlxalq Astronavtika

Konqresi haqqında CNN, Euronews, BBC kimi qlobal media platformalarında marketing üsullarından istifadə olunaraq davamlı məlumatlar paylaşılmışdır. 2023-cü ilin yadda qalan beynəlxalq media xəbərlərinin adlarını sadalamaq yerinə düşərdi.

Böyük Britaniyanın məşhur "BBC Future" saytında Azərbaycan haqqında analitik məqalə dərc olundu. "Səma Azərbaycan üçün sərhəd deyil" başlığı altında yayımlanan məqalədə ölkəmizin bir çox sahələrində görülən işlər,

Azercosmosun BBC-dəki məqaləsinə keçid:

beynəlxalq arenada əsas aktyor olmağımız qeyd edilib. Məqalənin girişində qeyd edilib: "Neft və təbii qaz hasilatı sahəsində zəngin tarixə malik Azərbaycan artıq neft boru kəmərləri və neft emalı zavodları vasitəsilə dünyanın əksər hissəsini bir-birinə birləşdirir. "Azərkosmos"

isə telekommunikasiya peykləri vasitəsilə dünyanı birləşdirmək üçün yer hədudlarından kənara çıxır. Peykləri artıq orbitdə mövcud olan kosmik agentlik ölkəni yeni sektorlar arasında daha geniş şəkildə birləşdirəcək və onu kosmik bazarda müxtəlif potensial qlobal müştərilərə

açacaq yeni təşəbbüslər üzərində işləyir", deyərək məqalədə Azərbaycanın kosmik sahədə gördüyü fəaliyyətlərdən bəhs olunub.

Azərkosmosun idarə Heyətinin sədri Saməddin Əsədov Norveçdəki "İqlim dəyişikliyi üzrə qlobal kosmik konfrans"ında Çinin "CGTN" (China Global Television Network) televiziya kanalına müsahibə verib. Müsahibədə S.Əsədov Azərbaycanın iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə kosmik texnologiyadan təkə Azərbaycanı yox, qonşu – Mərkəzi Asiya ölkələrində də layihələr apardığını qeyd edib.

Videoya keçid:

Azərkosmosun sədr müavini, Fuad Aslanovun mü sahibəsi Afrikanın fransız və ingilis dilində dərc olunan "Telecom Review" jurnalında çap olunub. Mü sahibədə Azərbaycanın peyk xidmətləri bazarında fəaliyyəti, müştəri təcrübəsi, gələcək perspektivlər, o cümlədən, Beynəlxalq Astronavtika Konqresindən bəhs olunub.

Keçid:

Gələcək fəaliyyətin prioritetləri

Yeni peyk layihələri

Azərbaycanın kosmik proqramının davamlılığı istiqamətində hazırda yeni peyk layihələri üzərində çalışır. İlk telekommunikasiya peykimiz - Azerspace-1 peykinin 2028-2029-cu illərdə əvəzlənməsi istiqamətində ötən ildən start verilən işlər davam edir. Daha qabaqcıl və texnoloji həllərə

hədəflənmiş bir layihə ortaya qoymaq üçün beynəlxalq konsultantlar da cəlb olunub. Azerspace-1 əvəzlənməsi üzrə hazırda bazar araşdırmalarımız gedir, yeni texnoloji imkanları öyrənirik ki, növbəti telekommunikasiya peyki müasir tələblərə cavab verə bilsin. Yer müşahidəsi sahəsində

də yeni peyk proqramımız davam edir. Ən azı iki aşağı orbitli peykləri (Azersky-2A və Azersky-2B) özündə birləşdirəcək Azersky-2 layihəsi ilə biz yer müşahidəsi xidmətləri istiqamətində funksiyalarımızı genişləndirəcəyik: **Tam olaraq dövlət büdcəsi hesabına olacaq ilk peyk qruplaşmamız ilə:**

1 Ölkəmizin milli maraqları qoruya biləcəyik

3 Ölkəmizin müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində yüksək keyfiyyətli peyk şəkillərinin əldə etməklə digər ölkələrin peyklərindən asılılığımızı aradan qaldırmaq olacaq

2 Kommersiya baxımından geniş bazara çıxmaq fərsəti əldə edəcəyik

4 Azərbaycanda yer müşahidəsi xidmətləri üzrə iqtisadi inkişafın səmərəliliyinin artırılmasına fokuslanacağıq

Təbii ki, əgər biz Azersky-2 proqramına start vermişiksə, peyklərin hazırlanması istiqamətində ən önəmli addımlardan biri texnologiyanın transfer məsələsidir ki, bu işdə də texniki mütəxəssislərimizin, bilik və bacarığı çox önəmlidir. Azersky-2 proqramı çərçivəsində yerli mütəxəssislərimiz

tərəfindən kosmik aparatların (peyklərin) sistem və alt-sistem səviyyəsində yığılması, bir-biri ilə inteqrasiyası və testinin həyata keçirilməsi planlaşdırılıb. Bunun üçün ölkəmizdə Kosmik Aparatların İnkişafı Mərkəzinin qurulması üzrə dizayn işlərimizə başlamışıq. Ölkəmizin Yer müşahidəsi sahəsində peyk

xidmətlərinin davamlı olması məqsədilə Azərbaycanın yeni, Yer məsafədən müşahidəsi peykinin buraxılması üzrə işlərə başlamışıq. **Azersky-2 proqramı altında 5 fərqli istiqamətdə layihələr həyata keçirəcəyik:**

1 Yerüstü infrastrukturun qurulması

3 Kosmik Aparatların İnkişafı Mərkəzinin qurulması

2 Texnologiyanın transferi

4 Azersky-2A peykinin hazırlanıb orbitə buraxılması

5 Azersky-2B peykinin hazırlanıb orbitə buraxılması

Dayanıqlı inkişaf

2023-cü ildə Azerkosmos Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Qlobal Saziş” təşəbbüsünə qoşulmaqla kosmik fəaliyyət sahəsində davamlılığı planlaşdırmaq, həyata keçirmək, daxili imkanlarını gücləndirmək və beynəlxalq miqyasda daha geniş biznes ictimaiyyəti və digər maraqlı tərəflərlə öz təcrübəsini bölüşmək imkanı əldə edəcək.

artıq iki ildir ki fəaliyyətimizi və layihələrimizi özündə birləşdirən Strateji İnkişaf Planımıza (SİP) uyğun qiymətləndirir. Strateji İnkişaf Planımıza uyğun olaraq 18 layihə və 17 fəaliyyətimizin icrası üzrə nəticəmiz 96.7% olmuşdur ki, bu da ötən il ilə müqayisədə 6-7 % çoxdur. Hazırda Azerkosmosun növbəti üç illik fəaliyyəti çərçivəsində “Strateji İnkişaf Planı 2025-2027” adlı sənəd hazırlanmaqdadır.

bu sahədə kommersiya fəaliyyəti göstərən şirkətlər, bir sözlə inkişaf etməkdə olan regional kosmik ölkələr üçün əməkdaşlıq platformasıdır. Konfrans çərçivəsində Türk Dövlətləri Təşkilatının kosmik qurumlarının növbəti görüşü də 2025-ci ildə Bakıda keçiriləcək.

Kosmik Davamlılıq gündəliyi fonunda ölkəmiz qlobal narahatlıqları lokallaşdırmaq üçün fəal və uğurla işləməyə davam edir. İndi Azərbaycan kosmosdan çox da uzaq olmayan gündəm olan İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına - COP29-a evsahibliyi edəcək. COP29 - İqlim sammiti ölkəmizin dünyada getdikcə güclənən mövqeyinin, artan nüfuzunun əyani təsdiqidir. Kosmik Agentlik olaraq iqlim dəyişikliyi bizim hər zaman diqqət ayırdığımız bir məsələdir. Azerkosmosun beynəlxalq layihə və konfrans, o cümlədən Astronavtika Konqresi kimi qlobal bir tədbirin qazandırdığı təcrübə sayəsində COP29 tədbirində də layiqincə təmsil olunacaq. Artıq bunla bağlı Agentliyin özünün tədbirlər planı hazırlanmışdır.

18 Layihə

17 Fəaliyyət

6% Artım

96.7% Nəticə

Azerkosmos 2023-cü ildən özünün “Yaşıl Siyasət” sənədi üzərində işləyir. Bu xüsusda Azerkosmos öz əməliyyatlarında, kosmik aparatların inkişafı, buraxılışı, orbitdəki fəaliyyətini və kosmik obyektlərin idarə edilməsi zamanı ətraf mühitə təsirini minimuma endirməyi hədəfləyir. Hazırda kosmos sahəsində “yaşıl gündəliyi”ə malik olduqca çox az kosmik agentlik var, və yalnız çox inkişaf etmiş ölkələrdə buna rast gəlinir. Agentliyimiz öz illik fəaliyyətini maliyyə göstəricilərimizlə yanaşı,

Bu il Azerkosmosun elm və təhsil sahəsində töhfələrini daha sistemli şəkildə həyata keçirmək üçün **Kosmik Akademiyanın** qurulmasına başlayırıq. Akademiya yeni kosmik nəsil gənclərin yetişməsi üçün imkanlar yaradacaq.

Beynəlxalq Astronavtika Konqresindən sonra ölkəmizin əldə etdiyi təcrübə növbəti regional və qlobal kosmik tədbirlərin evsahibi kimi çıxış etməyə imkan verir. 2025-ci ildə ölkəmiz daha bir kosmik tədbirə - “Kosmik Texnologiyalar Konfransı”na evsahibliyi edəcək. Bu konfrans Mərkəzi Asiya regionunun kosmik agentlikləri,

Yekun

Azərbaycanın Kosmik Agentliyi – Azerkosmos özünün fəaliyyəti haqqında daimi olaraq yerli və beynəlxalq ictimaiyyəti məlumatda saxlayır, paylaşıdığı hər bir məlumatın şəffaflığına

təminat verir. Bununla əlaqədar olaraq Azerkosmos artıq üçüncü ildir ki fəaliyyətinin spesifikasiyasını il ərzində həyata keçirdiyi fəaliyyətlərini illik hesabat formasında ictimaiyyətə tədiq edir.

Keçid: illik Hesabatlar

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
KOSMİK AGENTLİYİ – AZƏRKOSMOS